

2022

Tco

A-kassan urholkas år efter år

– Så påverkas hushållens ekonomi

Kontakt

TCO Maria Ahrengart

Mobil: 072-5052848

E-mail: maria.ahrengart@tco.se

Förord

För den som förlorar jobbet ska a-kassan garantera en trygghet så att personen kan ägna sin fulla kraft åt att hitta ett nytt jobb. Den som blir av med jobbet ska inte behöva sälja sin bostad eller bil under den begränsade tid det tar att på nytt få en anställning.

Tyvärr fungerar inte a-kassan så idag. Tvärtom ser vi en urholkning av den över tid, vilket denna rapport visar. I stället behöver arbetsmarknadernas parter och facken gå in med kompletterande lösningar för att säkra arbetslösas ekonomiska trygghet.

A-kassan är en grundbult i vår välfärd och dessutom än mer betydelsefull i takt med att arbetsmarknaden förändras och omställning blir allt viktigare, speciellt för tjänstemannagrupperna. I den här rapporten visar TCO hur en urholkad a-kassa slår mot familjers och personers ekonomiska trygghet när någon förlorar jobbet, och varför a-kassan måste stärkas.

A handwritten signature in black ink that reads "Therese Svanström".

Therese Svanström
Ordförande TCO

Innehållsförteckning

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	6
INLEDNING	7
RESULTAT OCH ANALYS	8
Urholkning av taket i a-kassan jämfört med lönerna	8
Dagens ersättningsnivå är ett avsteg från principen om kompensation för inkomstbortfall.....	9
Endast 15 procent av de heltidsarbetande får 80 procent av sin tidigare lön i ersättning	10
Hur påverkas hushållens ekonomi av arbetslöshet?	10
A-kassans andel av total ersättning vid arbetslöshet.....	13
Hur mycket betyder de kompletterande ersättningarna?.....	14
SLUTSATSER	17
KÄLLFÖRTECKNING	18

Sammanfattning

Den här rapporten visar hur ersättningen från a-kassan ser ut i dag och hur den urholkats över tid. Arbetslöshetsförsäkringen ersätter bara runt 60 procent av en medianlön. För tjänstemännen är a-kassan ännu lägre, cirka 50 procent av medianlönen.

För att den som förlorar jobbet ska kunna få goda möjligheter att antingen ställa om eller hitta ett jobb som motsvarar ens kompetens behöver det utgå en rimlig ersättning. En sådan nivå är 80 procent av tidigare arbetsinkomst i a-kassa. Men så ser det inte ut idag, utan a-kassan urholkas alltmer till en grundförsäkring där i stället parterna och fackföreningar måste gå in med kompletterande stöd.

Drygt 15 procent av de heltidsarbetande får 80 procent av tidigare arbetsinkomst i a-kassa, vid det ordinarie regelverket. För tjänstemännen är det knappt 8 procent. Dessutom visar rapporten på en minskande trend de tre senaste åren. För varje år som taket i försäkringen inte höjs blir det fler och fler som inte får en rimlig andel av sin tidigare lön ersatt av a-kassa om man blir arbetslös. Det innebär i sin tur en minskad ekonomisk trygghet för den som blir arbetslös och därmed sämre möjligheter att komma tillbaka till ett arbete som dessutom matchar ens kompetens. Det innebär även att exempelvis familjer där en förälder blir arbetslös kan behöva göra stora förändringar i sin ekonomi, trots att det ofta handlar om en relativt kort period av arbetslöshet.

För att lösa detta föreslår TCO därför att taket i a-kassan höjs och indexeras så att värdet inte urholkas när löner och priser ökar.

Inledning

Hur trygghetssystemen utformas spelar stor roll för en fungerande arbetsmarknad. Svensk arbetsmarknad är i ständig förändring där ungefär 20 procent av alla jobb omsätts varje år, 500 000 jobb försvinner och lika många tillkommer.

Arbetslöshetsförsäkringen är en central del av tryggheten och möjligheten att ställa om på arbetsmarknaden. Den bygger på inkomstbortfallsprincipen och är inte tänkt att ersätta hela den tidigare inkomsten, men den som blir arbetslös ska kunna koncentrera sig på att hitta ett nytt jobb och inte drabbas av en drastisk försämring av privatekonomin. 80 procent av inkomsten är en rimlig nivå för att säkra inkomstryggheten och omställningsförmågan för individen, samtidigt som det tillsammans med en kontrollfunktion i försäkringen finns tillräckliga incitament för individen att söka nytt arbete.

Taket i a-kassan höjdes i september 2015. Sedan dess har taket legat stilla, förutom den temporära höjning som skedde 2020–2022 på grund av pandemin.

A-kassans alltmer avtagande bidrag till tryggheten vid arbetslöshet har lett till framväxten av kompletterande system, särskilt för tjänstemannagrupperna. Omställningsavtalen för tjänstemän på privatsidan innehåller bland annat rätt till en ekonomisk ersättning vid arbetslöshet (AGE) som ”toppar upp” ersättningen från a-kassan till 70 procent av lönen. Ovanpå det kommer fackförbundens inkomstförsäkringar som vanligtvis ger ytterligare 10 procent, det vill säga så den sammanlagda arbetslöshetsersättningen blir 80 procent av lönen.

De kompletterande ersättningarna från kollektivavtalens omställningsavtal och fackförbundens inkomstersättningar är dock förenade med flera villkor, till exempel ska en privatanställd tjänsteman vara minst 40 år och ha jobbat på företaget i minst fem år för att omfattas av kollektivavtalets kompletterande ersättning när denne blir arbetslös.

Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring och hantera effekterna av begränsade arbetslöshetsperioder. A-kassan bygger på att ersättningen till arbetslösa ska vara generös samtidigt som kontrollen av att man söker arbete är effektiv.

Det är belagt i forskningen¹ att en högre a-kassa bibehåller utbudet av arbetskraft. Försäkringen är en viktig del av välfärden och för legitimiteten att betala skatt. Den ekonomiska trygghet som a-kassan ger fungerar också som en automatisk stabilisator för ekonomin. Efterfrågan kan upprätthållas även när många blir arbetslösa.

Den här rapporten visar att taket i a-kassan behöver höjas för att den som blir arbetslös ska kunna få en rimlig nivå av sin tidigare lön i a-kassa. Taket i a-kassan behöver även indexeras så att inte värdet urholkas när löner och priser ökar.

”Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring och hantera effekterna av begränsade arbetslöshetsperioder.”

¹ Se tex. Harkman, A. (1997).

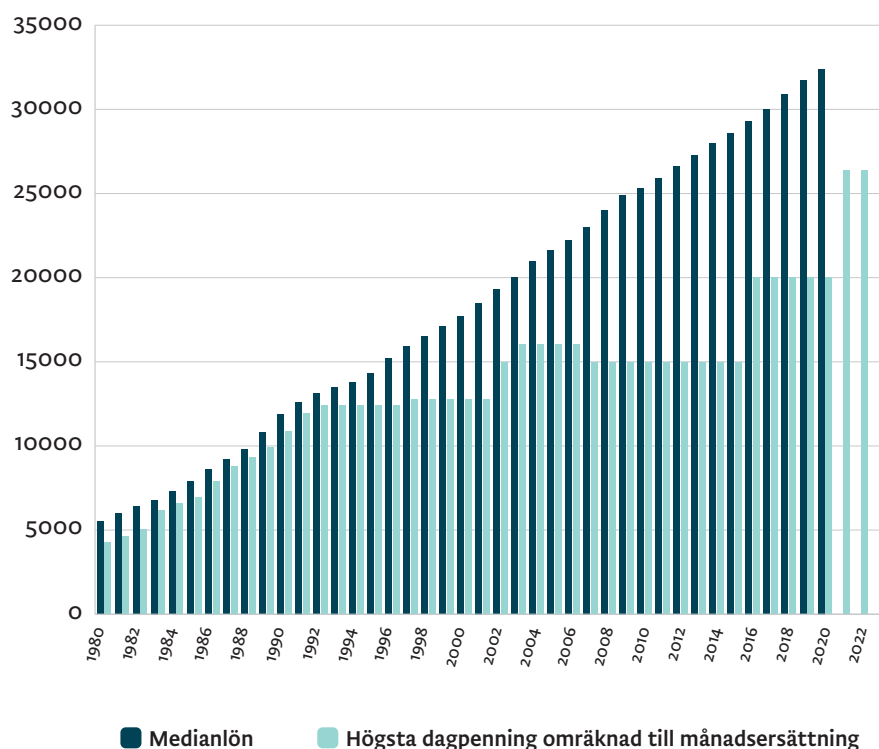
Resultat och analys

Urholkning av taket i a-kassan jämfört med lönerna

Under 1970- och 1980-talen byggdes den offentliga välfärden ut i Sverige. Många stöd inom socialförsäkringarna blev mer generösa och dessutom tillkom flera nya. Detsamma gällde för arbetslöshetsförsäkringen. Men i samband med den djupa lågkonjunkturen i början av 1990-talet blev villkoren för att kunna få ersättning mer restriktiva och nivåerna i arbetslöshetsersättningen mindre generösa. Inte förrän i slutet av 1990-talet höjdes taket för ersättning något igen. Vid ett par tillfällen i början av 2000-talet samt år 2015 höjdes taket ytterligare. I samband med pandemin 2020 höjdes taket i a-kassan temporärt från och med april 2020. Den temporära höjningen ska gälla år 2022 ut. Därefter återgår nivåerna till ordinarie lägre nivåer om inte politikerna bestämmer annat.

Diagram 1.

Högsta dagpenning i a-kassan omräknad till månadsinkomst samt medianlön 1980–2020/2022

Dagersättningen i figuren avser den som gällde 1 januari varje år. Den senaste medianlönen som SCB har är för år 2020. Därför är det endast staplar i diagrammet fram till och med år 2020 för medianlönen.

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, SCB och Ekonomifakta. Beräkningar TCO.

Diagram 1 visar medianlönen samt den högsta ersättningen i a-kassan omvandlad till månadsinkomst. Det är tydligt hur ersättningen i a-kassan har urholkats jämfört med lönenivån, och att den ersätter en allt mindre del av lönen.

Dagens ersättningsnivå är ett avsteg från principen om kompensation för inkomstbortfall

Ersättningsgraden visar hur stor andel av tidigare inkomst (lön) som en person får i ersättning när den blir arbetslös. Ersättningsnivån 80 procent av tidigare inkomst gäller bara upp till takbeloppet i försäkringen.

Vid det ordinarie regelverket slår man i taket i arbetslöshetsförsäkringen redan vid en månadslön på 25 000 kronor. Eftersom de allra flesta som arbetar heltid har högre lön än 25 000 kronor i månaden, får de flesta betydligt mindre än 80 procent i ersättning vid arbetslöshet. Medianlönen för de som arbetar heltid var 32 400 kronor år 2020. Ersättningsgraden är alltså runt 60 procent för dem med en medianlön. För tjänstemännen hamnar ersättningsgraden runt 50 procent vid medianlönen. Det innebär ett avsteg från principen om att inkomstbortfall från förlorad arbetsinkomst ska ersättas.

” Vid det ordinarie regelverket slår man i taket i arbetslöshetsförsäkringen redan vid en månadslön på 25 000 kronor.

Vid det temporärt höjda taket som infördes på grund av pandemin och ska gälla till och med december 2022 slås taket i arbetslöshetsförsäkringen i stället i vid en månadslön på 33 000 kronor. Vid medianlönen för samtliga heltidsarbetande hamnar ersättningsgraden då på ca 80 procent. För tjänstemännen med medianlön hamnar ersättningsgraden på ca 65 procent av tidigare inkomst.

Tabell 1. Ersättning och ersättningsgrad i arbetslöshetsförsäkringen dag 1–100 vid några olika månadslöner. Vid ordinarie regelverk respektive vid den temporära höjningen till och med år 2022.

Lön	Vid ordinarie regelverk, max 910 kr/dag		Vid temporära höjningen tom 2022, max 1200kr/dag	
	A-kassa	Ersättnings- grad, %	A-kassa	Ersättnings- grad, %
20 000	16 000	80	16 000	80
25 000	20 000	80	20 000	80
30 000	20 000	67	24 000	80
33 000	20 000	61	26 000	80
35 000	20 000	57	26 000	74
40 000	20 000	50	26 000	65
50 000	20 000	40	26 000	52
60 000	20 000	33	26 000	43

Beloppen är avrundade till närmsta 100-tal kronor respektive hela procent.

Källa: AEA och Regeringen. Beräkningar TCO.

Endast 15 procent av de heltidsarbetande får 80 procent av sin tidigare lön i ersättning

A-kassans kompensationsgrad visar hur stor andel av de arbetslösa som får en viss andel av sin inkomst ersatt av a-kassa vid arbetslöshet. En rimlig målsättning utifrån att försäkringen ska vara legitim är att 80 procent av alla heltidsarbetande arbetstagare ska kunna få 80 av sin tidigare inkomst ersatt.

Men hur ser det egentligen ut? Som **Tabell 2** visar är det idag bara cirka 15 procent av dem som arbetar heltid som får 80 procent av sin tidigare lön i ersättning från a-kassan, vid det ordinarie regelverket. Tack vare det tillfälligt höjda taket som gäller år 2022 ut, får knappt 4 av 10 (39 %) 80 procent av tidigare lön i ersättning.

Tabell 3 visar att av de heltidsarbetande tjänstemännen är det ännu färre, knappt 8 procent, som får 80 procent av sin lön ersatt från a-kassan vid det ordinarie regelverket. Tack vare det tillfälligt höjda taket kan cirka 2 av tio (22 %) få 80 procent i ersättning.

Cirka **15 procent** av dem som arbetar heltid får 80 procent av sin tidigare lön i ersättning från a-kassan

Tabell 2. Andel av samtliga heltidsarbetande som får 80 procent av sin arbetsinkomst ersatt från a-kassan vid arbetslöshet.

	År 2020	År 2021	År 2022
Vid ordinarie regelverk	19,8	17,0	15,5
Vid de tillfälligt höjda taken	47,3	42,0	38,8

Källa: Fasitmodellen. Beräkningar TCO.

Tabell 3. Andel av samtliga heltidsarbetande tjänstemän som får 80 procent av sin arbetsinkomst ersatt från a-kassan vid arbetslöshet.

	År 2020	År 2021	År 2022
Vid ordinarie regelverk	9,8	8,0	7,6
Vid de tillfälligt höjda taken	28,9	24,0	21,9

Källa: Fasitmodellen. Beräkningar TCO.

Siffrorna visar tydligt att inkomstbortfallsprincipen kraftigt urholkas över tid, både vid ordinarie regelverk och de tillfälligt höjda taken. När löner och priser stiger tappar a-kassan i värde. Se även **Diagram 1** som visar utvecklingen sedan 1980. För varje år som går är det färre och färre som får 80 procent av sin lön från a-kassan.

Hur påverkas hushållens ekonomi av arbetslöshet?

När en person blir arbetslös ändras ofta de ekonomiska förutsättningarna kraftigt. För att illustrera hur ekonomin kan påverkas används här två typexempel. Det första exemplet är en tvåbarnsfamilj med två sammanboende föräldrar. Det andra exemplet är en ensamstående förälder som har två barn boende hos sig varannan vecka.

De vuxna antas ha en lön motsvarande medianlönen när de arbetar och vara fullt kvalificerade för maximal a-kassa när de blir arbetslösa.

I exempel 1A jämförs hushållets ekonomi när båda vuxna arbetar, med ekonomin när den ena föräldern är arbetslös.

Exempel 1A. Hur ekonomin kan se ut för en barnfamilj boende i radhus när en vuxen blir arbetslös. Två barn 3 och 5 år.

	Båda arbetar	En blir arbetslös med a-kassa Ordinarie regelverket i a-kassan	En blir arbetslös med a-kassa Det temporärt höjda taket i a-kassan
Lön vuxen 1	33 000	33 000	33 000
Lön vuxen 2	33 000		
A-kassa		20 000	26 400
Barnbidrag	2 600	2 600	2 600
Skatt	-15 000	-13 200	-15 400
Summa disponibel inkomst	53 600	42 400	46 600
Boende	10 000	10 000	10 000
Barnomsorg	1 600		
Bil	5 000	5 000	5 000
Övriga nödvändiga levnadsomkostnader	22 000	22 000	22 000
Summa Utgifter	38 600	37 000	37 000
Kvar till sparande och övrig konsumtion	15 000	5 400	9 600
Skillnad mot vid arbete		-9 600	-5 400

Lönen motsvarar medianlönen. Arbetslöshetsersättning motsvarande A-kassan dag 1 - 100. Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2022, 32,24 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Arbetslös en månad ersättningsdag 1 - 100. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadsomkostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. Tex. ingår inte utgifter för glasögon, linser, dyrare aktiviteter, hälso- och sjukvård, kalas, presenter, semester, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer eller sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, Regeringskansliet, Försäkringskassan, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

När båda vuxna arbetar har familjen ca 15 000 kronor kvar att leva på varje månad. Det är mycket som det här ska räcka till. Exempelvis speciell hälso- och sjukvård, lite dyrare aktiviteter, semester, sparande, glasögon, linser, uteluncher, alkohol, presenter och utflykter. Om den ene föräldern blir arbetslös minskar beloppet som finns kvar till sparande och övrig konsumtion med nära 10 000 kronor, till 5 400 kronor i månaden, givet det ordinarie regelverket i a-kassan. Det gör de ekonomiska marginalerna ännu snävare för familjen.

” Om den ene föräldern blir arbetslös minskar beloppet som finns kvar till sparande och övrig konsumtion med nära 10 000 kronor, till 5 400 kronor i månaden, givet det ordinarie regelverket i a-kassan.

Vid det temporärt höjda taket i a-kassan minskar i stället beloppet kvar till sparande och övrig konsumtion till 9 600 kronor i månaden, vilket är en avsevärd förbättring för ett hushåll som drabbats av arbetslöshet.

Exempel 1B visar hur hushållets ekonomi påverkas när en ensamstående förälder blir arbetslös.

Exempel 1B. Hur ekonomin kan se ut när en ensamstående förälder blir arbetslös. Två barn som bor med föräldern varannan vecka.

	Arbetar	Arbetslös med A-kassa Ordinarie regelverk i A-kassan	Arbetslös med A-kassa Det temporärt höjda taket i A-kassan
Lön	33 000		
A-kassa		20 000	26 400
Barnbidrag	1 300	1 300	1 300
Skatt	-7 500	-5 700	-7 900
Summa Disponibel inkomst	26 800	15 600	19 800
Boende	8 000	8 000	8 000
Barnomsorg	1 000		
Bil	4 000	4 000	4 000
Övriga nödvändiga levnadskostnader	11 900	11 900	11 900
Summa Utgifter	24 900	23 900	23 900
Kvar till sparande och övrig konsumtion	1 900	-8 300	-4 100
Skillnad mot vid arbete		-10 200	-6 000

Om en ensamstående vuxen med två barn blir arbetslös minskar summan till sparande och övrig konsumtion med drygt 10 000 kronor, till ett underskott på 8 300 kronor varje månad.

Lönen motsvarar medianlönen. Arbetslöshetsersättning motsvarande A-kassan dag 1 - 100. Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2022, 32,24 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Arbetslös en månad ersättningsdag 1 - 100. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadskostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. Tex. ingår inte utgifter för glasögon, linser, dyrare aktiviteter, hälso- och sjukvård, kalas, presenter, semester, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer eller sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, Regeringskansliet, Försäkringskassan, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

I typfamiljen med en ensamstående vuxen har familjen cirka 1 900 kronor kvar till all övrig konsumtion, när den vuxne arbetar. Det är inte stora marginaler. Om föräldern blir arbetslös, minskar beloppet med drygt 10 000 kronor, till ett underskott på 8 300 kronor varje månad, givet det ordinarie regelverket i a-kassan. Siffrorna visar att familjen då behöver göra drastiska förändringar i sin ekonomi för att klara av vardagen.

Vid det temporärt höjda taket i a-kassan minskar i stället beloppet kvar till sparande och övrig konsumtion till ett underskott på 4 100 kronor i månaden. Även om också detta är ett underskott innebär det temporärt höjda taket en avsevärd förbättring för ett hushåll med en ensamstående vuxen som drabbas av arbetslöshet jämfört med det ordinarie regelverket.

A-kassans andel av total ersättning vid arbetslöshet

Eftersom a-kassan ersätter allt mindre av inkomsttappet vid arbetslöshet, så har arbetsmarknadens parter tagit fram kompletterande system. Exempelvis har PTK och Svenskt Näringsliv tagit fram ett omställningsavtal för privatanställda tjänstemän. Liknande omställningsavtal finns för andra kollektivavtalsområden.

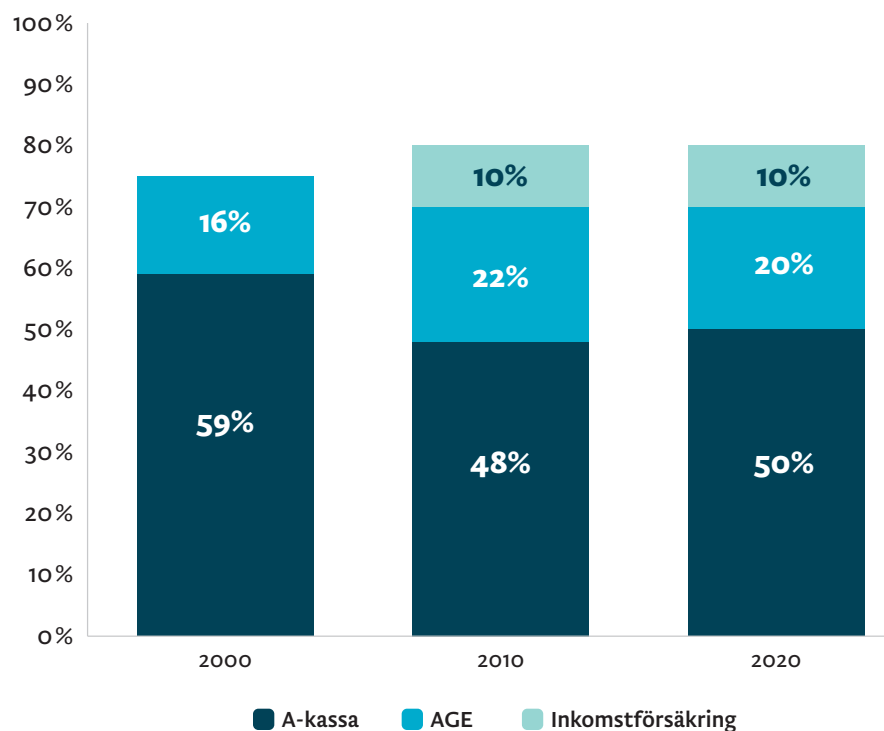
Omställningsavtalet för privatanställda tjänstemän ”toppar upp” ersättningen från a-kassan så att 70 procent av lönen ersätts vid arbetslöshet. Men förutom att arbetstagaren behöver arbeta på en arbetsplats med kollektivavtal så behöver flera andra villkor vara uppfyllda. Bland annat behöver arbetstagaren ha fyllt 40 år samt ha arbetat minst fem år på företaget innan arbetslösheten, för att omfattas av den kollektivavtalade avtalsersättningen, kallad AGE.

Ovanpå eventuell avtalsersättning kommer fackförbundens inkomstförsäkringar som vanligtvis ”toppar upp” ersättningen från a-kassan och kollektivavtalets avtalsersättning upp till 80 procent av tidigare lön.

Diagram 2 visar ersättningen för en privatanställd tjänsteman med medianlön som är medlem i Unionen och uppfyller kraven för a-kassa, kollektivavtalets avtalsersättning (AGE) och fackförbundets inkomstförsäkring.

Diagram 2.

Faktisk ersättningsgrad fördelat på ersättningens ursprung, privat tjänsteman kvalificerad för avtalsersättning AGE. En månad med hel ersättning under arbetslöshetsdag 1–100.

Källa: SCB, Regeringen, TRR, Unionen. Beräkningar TCO

” År 2020 ersätter a-kassan enbart 50 procent av den arbetslöse tjänstemannens tidigare lön, vid det ordinarie regelverket.

Diagrammet visar varifrån den arbetslöse tjänstemannen får sin ersättning, givet ordinarie regelverk. År 2000 hade inte fackförbunden inkomstförsäkringar som ingick i fackförbundens medlemskap. Inkomstförsäkringarna började erbjudas i början av 2000-talet. År 2000 fick den arbetslöse tjänstemannen 59 procent av sin lön ersatt från a-kassan och 16 procent från kollektivavtalets kompletterande ersättning AGE. Totalt ersattes 75 procent av individens tidigare lön.

År 2020 ersätter a-kassan enbart 50 procent av den arbetslöse tjänstemannens tidigare lön, vid det ordinarie regelverket. Resten – 20 respektive 10 procent – ”toppas upp” av kollektivavtalets avtalsersättning respektive fackförbundens inkomstförsäkring.

Hur mycket betyder de kompletterande ersättningarna?

TCO har gjort beräkningar över vad de kompletterande ersättningarna bidrar med på hushållsnivå genom att illustrera hur ekonomin påverkas för två typhushåll.

Som **Exempel 1A** visade, tappar en vanlig typfamilj i radhus närmare 10 000 kronor i månaden när den ena föräldern blir arbetslös och bara får a-kassa, vid det ordinarie regelverket i a-kassan. Båda föräldrarna antas tjäna som medianlönen för samtliga heltidsanställda.

Exempel 2A visar att om föräldern som blir arbetslös även är kvalificerad för ersättning från kompletterande avtalsförsäkring och inkomstförsäkring blir inkomsterna högre. I det fallet minskar inkomsten i stället med cirka 5 400 kronor varje månad som arbetslös, vid ordinarie regelverk i a-kassan, vilket är en avsevärd förbättring för ett hushåll som drabbas av arbetslöshet.

Vid det temporärt höjda taket i a-kassan utgår ingen ersättning från de kompletterande stöden eftersom den arbetslöse får 80 procent från a-kassan, givet att lönen före arbetslösheten var motsvarande medianlönen.

Vid *högre löner* ger a-kassan *mindre* än 80 procent även vid de tillfälligt höjda nivåerna i a-kassan. Då kompletterar kollektivavtal och fackens inkomstförsäkringar upp ersättningen till 80 procent av den arbetslöses tidigare lön.

Som **exempel 2A** visar så blir den arbetslöse vid det ordinarie regelverket helt beroende av de kompletterande ersättningarna för att nå upp till samma ersättningsnivå som vid det temporära regelverket. Alla omfattas dock inte av de kompletterande ersättningarna.

Exempel 2A. Hur ekonomin kan se ut för en barnfamilj boende i radhus när en vuxen blir arbetslös. Två barn 3 och 5 år.

	Båda arbetar	En blir arbetslös med a-kassa och kompletterande ersättningar Ordinarie regelverket i a-kassan	En blir arbetslös med a-kassa och kompletterande ersättningar Det temporärt höjda taket i a-kassan
Lön 1	33 000	33 000	33 000
Lön 2	33 000		
A-kassa		20 000	26 400
Avtalsersättning		3 100	
Inkomstförsäkring		3 300	
Barnbidrag	2 600	2 600	2 600
Skatt	-15 000	-15 400	-15 400
Summa Disponibel inkomst	53 600	46 600	46 600
Boende	10 000	10 000	10 000
Barnomsorg	1 600		
Bil	5 000	5 000	5 000
Övriga nödvändiga levnadsomkostnader	22 000	22 000	22 000
Summa Utgifter	38 600	37 000	37 000
Kvar till sparande och övrig konsumtion	15 000	9 600	9 600
Skillnad mot vid arbete		-5 400	-5 400

Lönen motsvarar medianlönen. Arbetslöshetsersättning motsvarande A-kassan dag 1 - 100. Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2022, 32,24 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Arbetslös en månad ersättningsdag 1 - 100. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadsomkostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. Tex. ingår inte utgifter för glasögon, linser, dyrare aktiviteter, hälso- och sjukvård, kalas, presenter, semester, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer eller sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, Regeringskansliet, Försäkringskassan, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

Exempel 1B visade att familjen med en ensamstående vuxen med barn boende hos sig varannan vecka tappar ännu mer, drygt 10 000 kronor i månaden med enbart a-kassa, vid det ordinarie regelverket.

Som **exempel 2B** visar tappar familjen mindre med kompletterande ersättningar, cirka 6 000 kronor i månaden i stället för drygt 10 000 kronor. Familjen hamnar fortfarande på minus, cirka 4 100 kronor minus varje månad.

Exempel 2B. Hur ekonomin kan se ut när en ensamstående förälder blir arbetslös. Två barn som bor med föräldern varannan vecka.

	Arbetar	Arbetslös med a-kassa och kompletterande ersättningar	Arbetslös med a-kassa och kompletterande ersättningar
		Ordinarie regelverk i a-kassan	Det temporärt höjda taket i a-kassan
Lön	33 000		
A-kassa		20 000	26 400
Avtalsersättning		3 100	
Inkomstförsäkring		3 300	
Barnbidrag	1 300	1 300	1 300
Skatt	-7 500	-7 900	-7 900
Summa Disponibel inkomst	26 800	19 800	19 800
Boende	8 000	8 000	8 000
Barnomsorg	1 000		
Bil	4 000	4 000	4 000
Övriga nödvändiga levnadskostnader	11 900	11 900	11 900
Summa Utgifter	24 900	23 900	23 900
Kvar till sparande och övrig konsumtion	1 900	-4 100	-4 100
Skillnad mot vid arbete		-6000	-6000

Lönen motsvarar medianlönen. Arbetslöshetsersättning motsvarande A-kassan dag 1 - 100. Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2022, 32,24 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Arbetslös en månad ersättningsdag 1 - 100. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadskostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. Tex. ingår inte utgifter för glasögon, linser, dyrare aktiviteter, hälso- och sjukvård, kalas, presenter, semester, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer eller sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, Regeringskansliet, Försäkringskassan, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

Slutsatser

Vi kommer alltid leva med dynamik på arbetsmarknaden. Automatiseringen, digitaliseringen, klimatfrågan och nya gröna jobb kräver att vi har en omställningsförsäkring som fungerar.

Arbetsmarknadspolitiken, utbildningssystemet, studiefinansieringen och trygghetssystemen måste anpassas till en förändrad dynamisk arbetsmarknad. Trygghetssystemen som exempelvis a-kassan behöver utformas så att rörlighet och jobbyten främjas.

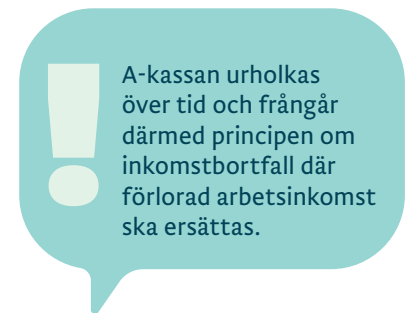
Men som vi kan se i rapportens resultat så fungerar det inte så idag. A-kassan urholkas över tid till att idag mest fungera som en grundförsäkring och frångår därmed principen om inkomstbortfall där förlorad arbetsinkomst ska ersättas.

Den som blir arbetslös måste få tid på sig att med rimlig ekonomi hitta ett nytt jobb, för att inte behöva tänka på att sälja sin bostad eller göra andra drastiska förändringar i sin ekonomi. Den som blir arbetslös ska kunna fokusera på att hitta ett nytt jobb, ett jobb där ens kompetens tas till vara. På det sättet blir nyttan störst för både individen och samhället.

I stället är det tydligt att kollektivavtalens och fackförbundens kompletterande ersättningar har blivit mer betydelsefulla för individens ekonomi vid arbetslöshet. Kollektivavtalade försäkringar eller försäkringar som erbjuds medlemmar i fackliga organisationer ska aldrig och kan aldrig ersätta offentliga försäkringar. Existensen av sådana försäkringar innebär inte att staten kan dra sig tillbaka eller sänka sin ambitionsnivå. Däremot kan de vara värdefulla som komplement. Staten måste ta ett större ansvar och rusta upp arbetslöshetsförsäkringen.

Eftersom lönerna ökar med några procent varje år, minskar a-kassans bidrag successivt om inte taket i a-kassan höjs och indexeras. Om inte a-kassan kan ge ett tillräckligt skydd kan familjer och den som blir arbetslös tvingas göra stora förändringar i sin ekonomi. Den som blir arbetslös kan också tvingas ta första bästa jobb i stället för ett jobb som matchar ens kompetens, vilket är negativt för matchningen på arbetsmarknaden.

Det finns dock åtgärder som kan tas för att stärka a-kassan. Taket i a-kassan bör höjas och taken i försäkringen måste indexeras så att inte ersättningen urholkas i värde när lönerna stiger.

TCO förslag på åtgärder:

- Höj taket i a-kassan.
- Indexera och räkna upp taket i takt med lönerna och priserna.

Källförteckning

AEA <https://www.akademikernasakassa.se/sok-ersattning/regler-villkor/>

Skatteverket <https://www.skatteverket.se/privat/skatter/arbeteochinkomst.4.6a6688231259309ff1f800029092.html>

Försäkringskassan

<https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/barnbidrag>

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/avgifter>

SCB <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/medianloner-i-sverige/>

Regeringen <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/04/a-kassan-forandras-tillfalligt/>

TRR, Omställningsstöd AGE <https://www.trr.se/ekonomiskt-stod/avgangsersattning-age/>

Unionen https://www.unionen.se/nu/inkomstforsakring-stadigt-komplement-till-akassan?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=1592640910&gclid=EAIaIQobChMI76O1i-Ok9wIVhK-WCh3kT-gojEAAAYASAAEgIE3_D_BwE

Konsumentverket <https://www.konsumentverket.se/globalassets/publikationer/privatekonomi/koll-pa-pengarna-2022-konsumentverket.pdf>

Motormännens Riksförbund

Swedbank <https://www.swedbank.se/privat/boende-och-bolan.html>

TCO, A-kassan fyra år efter att taket höjdes, 2019

<https://www.tco.se/rapporter-och-remissvar/rapporter/2019/a-kassan-fyra-ar-efter-att-taket-hojdes/>

TCO, Tryggheten, staten och partsmodellen, del 1. 2019

https://www.tco.se/globalassets/rapporter/2019/tco_rapport-tryggheten-staten-och-partsmodellen-klar.pdf

TCO, Tryggheten, staten och partsmodellen, del 2. 2020

<https://www.tco.se/rapporter-och-remissvar/rapporter/2020/tryggheten-staten-och-partsmodellen-2/>

Harkman, A. (1997). Arbetslöshetsersättning och arbetslöshetstid - vilken effekt hade sänkningen från 90 till 80 procents ersättningsnivå? I Arbetslöshetsersättningen och arbetsmarknadens funktionssätt, sid. 39–49

Om TCO

TCO är en partipolitiskt fristående centralorganisation som samlar 12 fackförbund med över 1,2 miljoner medlemmar. Vår uppgift är att påverka politiken och samhällsutvecklingen för goda villkor i arbetslivet. TCO-förbundens medlemmar är både välutbildade och professionella yrkesutövare. De jobbar i landets privata tjänste- och industriföretag, kommuner, landsting, kyrka, statliga myndigheter och i den ideella sektorn. Bland yrkesgrupperna finns allt från ingenjörer och journalister till poliser, ekonomer och sjuksköterskor. Över 60 procent av medlemmarna är kvinnor.

Vill du veta mer? Gå in på www.tco.se

Tco

Tjänstemännens centralorganisation
Linnégatan 14, 114 94 Stockholm
Tel 08-782 91 00, tco.se

